

የብሄራዊ እርቅ ኮሚሽን አበረታችና አሳሳቢ ገጽታወች የእርቅ ሰላሙ ጅምር ውጤታማነትን ከፍ ለማድረግ ምን ይደረግ?

አክሊሉ ወንድአፈረው
(የግል አስተያየት)
ethioandenet@bell.net
የካቲት 16፣ 2011 (ፌብሩዋሪ 23፣ 2019)

በሀገራችን በኢትዮጵያ ውስጥ የተጀመረው ለውጥ ቁልፍ በሆኑ ጥያቄወች ላይ ምላሽ እየሰጠ የሚጓዝባቸው ሂደቶች በሰፊው ይስተዋላሉ። የፖለቲካ ምህዳሩን ከማስፋት (ሊበራላይዜሽን) ወደ ዴሞክራሲያዊ መሰረት መጣል (ዴሞክራታይዜሽን) ለመሸጋገር የተለያዩ ድንጋጌወችን ማውጣት አፋኝ ህግጋትን መሻርና ዴሞክራሲያዊ ስርዓትን እውን ሊያደርጉ የሚችሉ ተቋማትንም መገንባት አስፈላጊ ነው።

ተቋም ሲባል ዴሞክራሲያዊ ስርዓትን እውን ለማድረግ በቅርጽም በይዘትም የሚያግዙ ተቋማትን እንጂ ማንኛውንም ተቋም ማለት አይደለም። ህወሀት ኢህአዴግ ለ 27 አመታት እጅግ ዘግናኝ የሆነ ግፍ የፈጸመው፣ እንድንተችንን ያዳከመውና መራራቅ ስር እንዲሰድ ያደረገው በተቋማት ተደግፎ እንደነበር የሚዘነጋ አይደለም።

በዚህ አንጻር በዚህ ጽሁፍ ውስጥ በቅርቡ የታወጀውን የብሄራዊ እርቅና ሰላም ኮሚሽን ምስረታ በተመለከተ የሚታዩትን አበረታች እና አሳሳቢ ገጽታወች በተወሰነ ደረጃ እዳስሳለሁ ። ይህን ጽሁፍ በማድረግም ጠንካራ ጎኖቹን ይበልጥ ለማጠናከርና ድክመቶችንም በጊዜው ለማረም

ብአት ይሆናል የሚል እምነት አለኝ። ከዚህ በተጨማሪም ለወደፊቱ በሀገራችን ቁልፍ ጉዳዮች ላይ ለሚወሰዱ እርምጃወች አንዳንድ ትምህርትንም ይሰጣል ብዩ ተስፋ አደርጋለሁ።

መነሻ

ሕዝባችን ያሳለፈው ሰቅጣጭና በመብት መጣስ የተሞላ ታሪክ ሁሉንም የህብረተሰባችንን ክፍል እጅግ ጎድቷል። ይህ ተደጋጋሚ የመብት ረገጣ አለመተማመንን፣ በሀገር አለመመካትን፣ የበላይና የበታች ስሜትን ወዘተ አስፍኗል። በሀገራችን ታሪክም ሆነ በወደፊት አቅጣጫ ላይ ከመግባባት ይልቅ ጥልቅ ልዩነት እንዲሰፍን ሆኗል። በነዚህና ተዛማጅ በሆኑ ምክንያቶችም ሀገራችን በፖለቲካ ምስቅልቅልና በጦርነት አዙሪት ከተተበተበች እጅግ ብዙ ጊዜ ሆኗል።

በሀገራችን ውስጥ በመንግስታትና፣ በህዝብ፣ በመንግስታትና በፖለቲካ ድርጅቶች፣ በተለያዩ የፖለቲካ ድርጅቶች መሀላ፣ በያንዳንዱ ፖለቲካ ድርጅት ውስጥ፣ በተለያዩ ማህበረሰቦች መሀል ወዘተ ግጭቶች፣ አለመተማመኖች ወዘተ እንደተከሰቱ፣ እነዚህም ግጭቶች ባግባቡ ሳይፈቱ እስካሁን እደቀጠሉ ይታወቃል።

ይህን የተወሳሰበ ችግርና እጅግ የተጎዳ የወገኖቻችንን ስብራት ለማከምም ሆነ የተወሳሰበውን ብሶትና አለመግባባት ለመቅረፍ ታላቅ ትግስትን የሚጠይቅ በፍትህና እውነት ላይ የተመሰረተ የብሄራዊ እርቅ ሂደትን ተግባራዊ ማድረግ ተገቢ ነው።

ብሄራዊ እውቅ ወይም እርቀሰላም ሲባል ቢያንስ ላለፉት አርባና ህምሳ አመታት የደረሰውን የሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብት ረዘጣ ያስከተለውን በደልና ሰቆቃ በመመመርመር በቂም በቀል መንፈስ ሳይሆን እውነትን መሰረት ያደረገ ፍትህ

ተጎጂዎች እንዲያገኙና አስከፊው የታሪካችንም ምእራፍ ተዘግቶ በይቅር ባይነትና በታደሰ መንፈስ የግጭት አዙሪትን የምንሰብርበት አንድነትን መተላለፍን፤ እኩልነት የምንገነባበት ሂደት እውን ማድረግ ማለት ነው።

በሀገራችን ውስጥ የ እርቅና ሰላም ኮሚሽን የተመሰረተው በ ታህሳስ 16፣ 2011 (ዲሰምበር 25፣ 2018 <http://www.ebc.et/web/ebcnews/-/1947>) በጸደቀ አዋጅ ሲሆን የኮሚሽኑ አባላት ስም ዝርዝር ለፓርላማው ቀርቦ የጸደቀው ደግሞ በጥር 28፣ 2011 (በ ፊብረዋሪ 5፣ 2019) ነበር <https://www.ethiopianreporter.com/article/14706>

በጠቅላላው ሚኒስቴር አብይ የሚመሩት መንግስት ይህን ታላቅ ተግባር እውን ለማድረግ የሚያስችል የመጀመሪያውን እርምጃ መውሰዱ የሚያበረታታና የሚያስመሰግነውም ነው። ይህን ስልም የአዋጁ አላማና የሚሸፍናቸው ጉዳዮች ቢያንስ ከላይ የተጠቀሰውን የብሄራዊ እርቅ ያካትታል በሚል እምነት ነው።

ብሄራዊ እርቅ በሀገራችን ተግባራዊ እንዲሆን ለረዥም አመታት ብዙዎች ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ሲታገሉለት የነበረ ሆኖም በገዝው ህወሀት መራሹ ኢህአዴግ እምቢተኝነትና በተወሰኑ በተቃዋሚው ካምፕ የነበሩ ድርጅቶች ተቃውሞ ሳይሳካ የኖረ ጥሪ ነው።

አሁን የሚታየው አዲስ ጅምር አበረታችነቱ እንዳለ ሆኖ፤ ውጤታማ እንዲሆን ደግሞ ገና ከመጀመሪያው በጥንቃቄ ሊታዩ የሚገባቸው ጉዳዮች ውስጥ ጥቂቶቹን ከዚህ በታች አቀርባለሁ። ለግንዛቤ እንዲረዳም በተመሳሳይ የብሄራዊ እርቅ ጎዳና የተጓዙ ሀገሮችን ልምድ ምን እንደሚመስል በመጠኑ አሳያለሁ።

የእርቀሰላሙ ኮሚሽን ተመራጮች መመዘኛና ማንነት ገና ከመጀመሪያው ግልጽ የመሆን አስፈላጊነት

የብሄራዊ እርቅን (እርቀ ሰላም) አላማ ታላቅነት ስንመለከት ይህን እውነታ ተግባራዊ ለማድረግ ሀላፊነቱን የሚሸከሙ ሰዎች እነማን ናቸው ምን አይነት መመዘኛ ማሟላት አለባቸው ምን አይነት ልምድ ፣ ማህበራዊ ከበሬታ ፣ እውቀት፣ ወዘተ ሊኖራቸው ይገባል የሚለው እጅግ መሰረታዊ ጥያቄዎች ሆነው እናገኛለን።

ሂደቱ ገና ከመጀመሪያው በተለያዩ ክፍሎች በተለይም በተጎጂ አካሎች ታማኒነትን እንዲያገኝ ለማድረግ ለዚህ ከፍተኛ ሀላፊነት የሚመረጡ ግለሰቦችን መመዘኛዎች በተመለከተ የተለያዩ ባለድርሻዎች ሀሳብ ሊሰጡበትና ሊስማሙበትም ይገባል። ይህ ሂደት የተጎጂ ወገኖችን ፍትህ ማስገኘትና ስብራታቸውንም ማከም ዋና አላማው ስለሆነም ፣ የነርሱን ግብአት ማካተትን ታላቅ ቦታ የሚሰጠው ተግባር ነው።

በቀጣይነት የህዝብን አመኔታን ለማግኘትም ለዚህ ሀላፊነት የሚመረጡ ሰዎች የሚመረጡበትን መሰረታዊ መመዘኛዎች ለህዝብ ግልጽ ማድረግና እያንዳንዱ ተመራጭም የተባሉትን መመዘኛዎች እንደሚያሟላ ማረጋገጥ እምነትን ለማዳበር እጅግ አስፈላጊ ጉዳይ ነው።

ከዚህም አልፎ የተመራጮች (የኮሚሽን አባላት) አመራራጥን በተመለከተም ህዝብ በተለያዩ መልክ የእጩዎች ጥቆማ እንዲያደርግና ተከታታይ ግብአት እንዲሰጥ የሚያስችል አሰራርን እውን ማድረግ ብሄራዊ እርቅ የኮሚሽኑን ታላማኒነት ይበልጥ የሚያጠናክር ህዝብ ኮሚሽኑን የኔ ነው ብሎ አመኔታን እንዲሰጠው የሚያግዝ እርምጃ ነው።

በደቡብ አፍሪካ ፣ በሴራሊዮን በላይቦሪያም ሆነ በቲሞር የተካሄዱት የ እርቅ የኮሚሽኖች ምርጫዎች መመዘኛዎች ከሞላ ጎደል የሚከተሉትን ያካተቱ ሲሆኑ፤ እነዚህ መመዘኛዎች በህዝብ ግብአት የዳበሩና ለህዝብም በጊዜ ግልጽ ተደርገው እንደነበር መግለጥ ተገቢ ነው።

- በህብረተሰቡ ውስጥ ታላቅ ክብርና ታላማኒነት ያተረፉ ፣ በሰብአዊ መብት ጥሰት ውስጥ በፍጹም ያልተሳተፉ (ተሳትፈዋል ተብሎ የማይጠረጠሩ)

- እጅግ የተወሰነበ ተግባርን ለማካሄድና ረጅም ሰዓት ለመስራት ጤነኝና የአእምሮ ብቃት አያቸው፤
- እጅግ ሰፊ መረጃዎችን በጥልቀት ለማመዛዘን ብቃት ያላቸው
- በሀገሪቱ ውስጥ የተካሄዱ የመብት ጥሰቶችና ቅራኔዎችን በተመለከተ በቂ እውቀት ያላቸው
- በእርቅ ተግባር ስራ ከተቻለም በቅራኔ አፈታት በቂ ልመድ ያላቸው
- የተለያዩ ማህበረሰብ ክፍሎችን የሚያንጸባርቁ
- የሰብአዊ መብት ጥሰት የደረሰባቸው ሰዎችን ሁኔታ የሚገነዘብ ሆኖም ራሳቸው የዚህ ጥቃት ቀጥተኛና ከፍተኛ ተጠቂ ያልሆኑ (ትራማታይዝ ያልሆኑ)
- የፖለቲካ ድርጅት ከፍተኛ መሪ ያልሆኑ

የዚህ አይነት ግልጽ አካሄድ ተግባራዊ ባልተደረገበት ተመራጮችም (የኮሚሽኑ አባላት)፡ በምን ሁኔታ እንደተመረጡ ባግባቡ በማይታቀውበት ሁኔታ ኮሚሽኑ ሰፊ ተቀባይነትና ታላማኒነትን እንዲያገኝ ማድረግ እጅግ ከባድ ይሆናል።

የእርቅና ሰላም ኮሚሽኑ አባላት አመራረጥ ሂደት ታላማኒነት እንዲኖረው የማድረግ አስፈላጊነት

የተለያዩ ሀገሮች ተመክሮ እንደሚያሳየው ይህን ባለብዙ ፈርጅ የተጠራቀመ ችግር እንፈታለን ብሎ የሚነሳ ክፍል የመጀመሪያው ስራ የእርቅ ሰላም ሂደት በሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች በተለይም ሰለባ በሆኑ አካሎች ታላማኒነትን እንዲያገኝ ማድረግ ነው። ይህን ለማድረግም ፣ ሽፍጥን አግላይነትን፣ የሌሎችን ጉዳት ዝቅ አድርጎ መመልከትን ፣ የተወሰኑ ክፍሎች የፖለቲካ መሳሪያ ሆኖ መታየትን ማስወገድ የሚቻልበትን አካሄድ በጥንቃቄ መምረጥና መከተል አስፈላጊ ው።

በዚህም መሰረት ገና ከመጀመሪያው ከሰላምና እርቅ ኮሚሽኑ አባላት አመራረጥ ጀምሮ አካሄዱ ግልጽነት ያለው፤ አግባብ ካላቸው ክፍሎች በተለይም የመብት መጣስ ሰለባ ከሆኑ ክፍሎች ግብአትን ያካተተ፤ ግልጽና የህዝብ እምነትን የሚያዳብር ሆኖ መገኘት ይኖርበታል።

የ እርቅና ሰላም ኮሚሽን አባላት ምርጫ ነጻ መሆንን ፣ ብቃትና ታላማኒነታቸውንም ለማረጋገጥ የኮሚሽኑን አባላት ምርጫ በመንግስት መሪ በብቸኝነት ወይም በግብታዊነት በሚሰጥ ሀላፊነት በተወሰኑ ምርጥ ግለሰቦች አማካሪነት የሚካሄድ ሳይሆን የሀገሪቱን ታሪካዊና ተጨባጭ የሰብአዊ መብት ጥሰቶችና የተወሰሰቡ ችግሮች (ቅራኔዎች) በጥንቃቄ ባገናዘበ ሁኔታ የተለያዩ ባለድርሻዎችን ያሳተፈ አስመራጭ ኮሚቴ በኮሚሽን አባላቱ ምርጫ ላይ ሀላፊነት ወስዶ በቀጥታ ሊመራው እንደሚገባ የተለያዩ ሀገሮች ልምድ አሳይቷል።

የዚህ አይነት መሰረት ሳይመቻች ከፍ ያለ ታላማኒነትን ማግኘት፤ ሰለባ የሆኑ ሁሉ ሂደቱንና ተቋሙን “ለእኔም ፍትህን ያስገኛል” ብለው ኮሚሽኑን እንዲተባበሩ ማድረግ እጅግ አስቸጋሪ ይሆናል። ይህ ካልሆነ ደግሞ የእርቅሰላም ሂደት ገና ከመጀመሩ ይከሸፋል፤ የግጭትና የጦርነት አዙሪትም ይቀጥላል።

የተለያዩ ሀገሮች ልምድ እንደ ማሳያ

ብሄራዊ እርቅን በተሳካ ሁኔታ በመተግበር ከሚታወቁት ሂደቶች ውስጥ የደቡብ አፍሪካው የእውነትና የእርቅ ኮሚሽን (Truth and Reconciliation Commission TRC) አንዱና አንጋፋውም ነው። ይህን ተግባር በሀላፊነት ለውጤት ያደረሰው ኮሚሽን ምስረት የተካሄደው የተለያዩ ፖለቲካ ድርጅቶችና ሲቪክ ማህበረሰብ ወኪሎች እንዲሁም የገዥው ያላፍሪካ ብሄራዊ ኮንግረስ (ኤ ኤን ሲ ANC) አባላትን አካትቶ በተዋቀረ ኮሚቴ በጋራ ባካሄዱት የእጩዎች ምርጫ አማካኝነት ነበር። ደቡብ አፍሪካውያን የኮሚሽን አባላትን በመጠቀም ሳይቀር ቀጥተኛ ተሳታፊ ሆነው ነበር። <https://www.britannica.com/topic/Truth-and-Reconciliation-Commission-South-Africa>

እጅግ አሳዛኝና ዘግናኝ በሆነ የዜጎች ሰቆቃና የሰብአዊ መብት ረገጣ ውስጥ ያለፈችው ላይበሪያም ብትሆን በህዝቧ ውስጥ የደረሰውን ስብራት ለመጠገን የተጓዘችበት የብሄራዊ እርቅና እውነት ጎዳና ሲሆን ይህን ሀላፊነት እንዲመሩ የተመረጡ

የኮሚሽን አባላትም የተመረጡት ሶስት ከሲቪክ ማህበረሰቡ የፖለቲካ ድረጅቶች ሁለት ወኪሎች አንድ ከተባበሩት መንግስታት ወኪል እና አንድ ወኪል ደግሞ ከምእራብ አፍሪካ የኢኮኖሚ ማኅበረሰብ (ECOWAS) ተብሎ ከሚታወቀው የምእራብ አፍሪካ ሀገሮች ድርጅት ወኪል የተውጣጣ ሰባት አባላትን ባካተተው ኮሚቴ ነበር <https://www.refworld.org/pdfid/473c6b3d2.pdf>

የረዥም አመታት የ እርስ በርስ ጦርነትና የብሄር ክፍፍል ስትተራመስ የኖረችው የምእራብ አፍሪካ ሴራሊዮን የብሄራዊ እርቅ ኮሚቴ አባላትን ምርጫ ያካሄደው ስድስት ሰዎችን ያካተተ የአስመራጭ ኮሚቴ ሲሆን ይህ አስመራጭ ኮሚቴ የተውጣጣውም ከሚከተሉት ክፍሎች አንድ አንድ ወኪሎችን በማካተት ነበር ።

ከ Revolutionary United Front of Sierra Leone ከተሰኘው የፖለቲካ ስብስብ፤ ከጦር ሀይሎች፤ ከሰብአዊ መብት ድርጅቶች ፎረም፤ የሰብአዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች ድርጅት ወኪል እንዲሁም የተባበሩት መንግስታት ዋና ጸሀፊ ልዩ መልእክተኛ በኮሚቴው አስተባባሪነት ።

በሴራሊዮን ሁኔታ የኮሚሽኑ አባላት ገሚሱ ከሀገር ውስጥ ሎሌሎች ደግሞ በውጭው ሀገር ከሚገኙ ሴራሊዮናውያን የተዋቀረ ሲሆን በውጭው የነበረውን የኮሚሽን አባላት ምርጫ ያቀነባበረው ደግሞ በጄኔቭ የሚገኘው የተባበሩት መንግስታት የሰብአዊ መብት ክፍተኛ ኮሚሽነር (The Office of High Commissioner for Human Rights (OHCHR) ጽህፈት ቤት ነበር <http://www.sierraleonetrhc.org/index.php/national-vision-for-sl>

ለማጠቃለል ሁሉም የእኔ ብሎ የሚቀበለው ውጤትን ለማግኘት፤ ተጎጂዎች ያለምንም ፍራቻና ቸልተናነት በግልጽ የደረሰባቸውን በደል ለማካፈል እንዲችሉ ለማበረታታት ሁሉም ባለድርሻ የተሳተፉበትና አመኔታን የሰጠው ሂደት ተግባራዊ መሆኑ መሰረታዊ ጉዳይ ነው።

በእኛ ሀገርስ?

በሀገራችን ውስጥ በጠቅላይ ሚኒስቴር አብይ አማካኝነት የእርቀ ሰላም ኮሚሽኑን ለማቋቋም የቀረበው ረቂው አዋጅ በፓርላማው ቀርቦ የቀደቀው በታህሳስ 16፣ 2011 (ዲሰምበር 25፣ 2018) ነበር። የኮሚሽኑ አባላት ስም ዝርዝር ለፓርላማው ቀርቦ የጸደቀው ደግሞ በጥር 28፣ 2011 (በ ፊበርዋሪ 5፣ 2019)፡ማለትም ባንድ ወር ከሁለት ሳምንት ውስጥ ነበር ማለት ነው።

ከአዋጁ የሚመነጭ ድክመት

የእርቀሰላም ኮሚሽኑን አመራረጥ በተመለከተ በአዋጁ ውስጥ የሚከተለው ሰፍሮ ይገኛል።

የኮሚሽኑ አባላትና አስያየም

- 1/ የኮሚሽኑ አባላት ቁጥር በመንግስት የሚወሰን ይሆናል።
 - 2/ የኮሚሽኑ ሰብሳቢ ፣ምክትል ሰብሳቢ እና ሌሎች አባላት በጠቅላይ ሚኒስቴሩ አቅራቢነት በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤቱ ይሰየማሉ።
 - 3/ የጽሕፈት ቤቱ ኃላፊ የኮሚሽኑ ፀሐፊ ሆኖ ያገለግላል።
- <https://chilot.me/2018/12/reconciliation-commission/>

በአዋጁ እንደተመለከተው፤ በዚህ ሂደት ውስጥ የኮሚሽኑን አባላት ለመምርጥ የተቋቋመ (በይፋ የሚታወቅ) አካል አልነበረም። ተመራጮቹን “ በጠቅላይ ሚኒስቴሩ አቅራቢነት በሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤቱ ይሰየማሉ ” ከማለት ሌላ ለጠቅላይ ሚኒስቴሩ በእጩነት ማን እንደሚመርጣቸው በምን መመዘኛ አጣርቶ ለሀላፊነት እንደሚያጫቸው የሰፈረ ነገር የለም።

የባለድርሻዎች ግብአት አለመኖር

አዋጁ የኮሚሽኑን አባላት አመራረጥ በተመለከተ በሂደቱ ላይ የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ግብአት እንዲኖራቸው የደነገገም አይደለም። የሰብአዊ መብት ጥሰት ስለባ የሆኑ ዜጎችም ሆኑ አጠቃላይ ዜጎች ድምጻቸውን ለማሰማት የሚያስችል አሰራር (ሜካኒዝም) ባዋጁ ውስጥ አልተካተተም።

አዋጁ ከሚለው ውጭ የተካሄደ ምክክር ቢኖር እንኳ በሚስጥር የተካሄደ እንጂ ግልጽነት ያለው ነው ለማለት አይቻልም። ስለዚህም የኮሚሽኑ አመሰራረት ድክመት የሚጀምረው ከማቋቋሚያ አዋጁ ነበር ችግሩ ሲስተሚክ ነው ማለት ይቻላል።

የኮሚሽኑን አባላት ምናልባት ጠቅላይ ሚኒስቴሩና አማካሪዎቻቸው ዝርዝር አዘጋጅተው ራሳቸው መርጠዋቸው ይሆናል። ይህ ታዲያ ለጠቅላይ ሚኒስቴር አብይ ያለን አክብሮት እንዳለ ሆኖ፣ የኮሚሽኑን ታላማነት ከፍ አያደርገውም። ጥንካሬም አይሰጠውም።

ምናልባትም ጠቅላይ ሚኒስቴር አብይ የሚቀርቧቸውን የተወሰኑ ሰዎች ወይም የድርጅት ተወካዮች አማካሪው ባገኙት ጥቆማ መሰረት የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥተውም ሊሆን ይችላል። ይህም ቢሆን የኮሚሽኑን ገለልተኛነትና ታላማነት ከፍ የሚያደርገው በተለይም በተጎጂዎች እይታ የመተማመን መሰረትን የሚገነባ አይደለም።

በሀገራችን ውስጥ ብሄራዊ እርቅ እውን መደረግ እንዳለበት አበክረው የሚያምኑ ክፍሎች ለረጅም ጊዜ ሰፊ ጥረት ሲያደርጉ ቆይተዋል። ከነዚህም ውስጥ በስብስብ ደረጃ፣ በክቡር ፊታውራሪ መኮንን ዶሪ የሚመራ ድርጅት እንዲሁም የ 25 ድርጅቶች ስብስብ የሆነው በሲያትል የተመሰረተው የፖለቲካ ድረጅቶች የብሄራዊ መግባባትና እርቅ ኮሚቴ፣ እንዲሁም “ትብብር” የተሰኘው የሲቪክ ማህበራት ስብስብ የሚጠቀሱ ናቸው።

እኔ ባለኝ መረጃ በዚህ ኮሚሽን አባላት ምርጫ ላይም ሆነ በኮሚሽኑ አወቃቀር ላይ ከላይ የጠቀስኳቸው ማናቸውም ቢሆኑ ስለተመሰረተው የብሄራዊ እርቅ ኮሚሽን ምንም አይነት ግብአት እንዲሰጡ አልተደረገም። ሆኖም አምስቱ ድርጅቶች የመሰረቱት የብሄራዊ እርቅ ኮሚቴ፣ ቀደም ሲል ከፕሬዚደንት ሙላቱ ጋር ተገናኝቶ አላማውን እና ህልውናውን እንዳስታወቀ፣ በቀጣይም ለጠቅላይ ሚኒስቴር አብይ ጽህፈት ቤትም ጊዜ ተሰጥቶት ሀሳቡን ለማቅረብ እድል እንዲሰጠው ቢያንስ ሁለት ደብዳቤ ጽፎ እንደነበረ፣ ባለፉት 10 ወራት ውስጥ በአዲስ አበባ ውስጥ በዚሁ የብሄራዊ እርቅ ጉዳይ ላይ ያተኮረ ቢያንስ ሶስት ትልልቅ የምክክር ስብሰባዎችን እንዳካሄደና ቢያንስ ባንዱ ስብሰባ ላይ የመንግስት ባለስልጣኖች (የለውጥ ሀይሉ) ተገኝተው እንደነበረ እኔ ራሴ የማውቀው ጉዳይ ነው።

እነዚህ በቅን መንፈስ ተነሳስተው በዚሁ አጀንዳ ላይ ሰፊ ስራ የሰሩ ክፍሎች በሂደቱ ላይ ግብአት እንዲሰጡ አለመደረጉ እምነትን ይደርሱልኝ አላስፈላጊ ጥርጣሬንም ይፈጥራል።

ባጭሩ በኔ እይታ ምንም እንኳ በኮሚሽን አባልነት የተሰየሙትን አንዳንዶቹን በግል የማውቃቸውና በችሎታቸውም ሆነ ለፍትህ ባላቸው አቋም አይበገሬነት እጅግ የማከብረቸው ቢሆንም የኮሚሽኑ ምስረታ ነጻና ሁሉን አሳታፊ በሆነ አካል አለመካሄዱ፣ የተለያዩ ባለድርሻዎችን ግብአት ያካተተ አለመሆኑና አካሄዱ ግልጽነት የጎደለው መሆኑ ትልቅ ድክመት ነው እላለሁ።

ይህ ሂደት እጅግ ታላቅ ጥያቄ ውስጥ የሚገባው ደግሞ በኮሚሽኑ ውስጥ የተካተቱትን የተወሰኑትን በቅርበት ስንመለከት ነው። ከነዚህም ውስጥ ጥቂት ምሳሌዎችን ላንሳ፡

የኮሚሽኑ አባላት ቅንብር ጋር የተያያዙ ድክመቶች

የኮሚሽኑ አንዱ ተግባር በህወሀት መራሹ አገዛዝ ላላፉት 27 አመታት የተፈጸመውን የመብት ጥሰት መመርመር ነው እስከተባለ ድረስ እስካ ዶክተር አብይ ጠቅላይ ሚኒስቴር መሆን ድረስ የሀገሪቱ ጠቅላይ ሚኒስቴር የነበሩት ጠቅላይ ሚኒስቴር ሀይለማርያም ደሳለኝ በዚህ ኮሚሽን ውስጥ መካተታቸው ፤ የኮሚሽኑን ታላማነት በተለይም የሰብአዊ መብት ስለባ በሆኑ ወገኖች በኩል እጅግ ዝቅ ያደርገዋል።

በጠቅላይ ሚኒስቴር ሀይለማርያም ዘመን ሀገራችን ኢትዮጵያ እጅግ መጠነ ሰፊና አስከፊ የሙብት ረገጣ የተካሄደባት ሀገር ነበረች። እርሳቸው ጠቅላይ ሚኒስቴር ከሆኑ በኻላ የተገደሉ፣ መዳረሻቸው የጠፋ፣ አካለ ስንኩላን የሆኑ የተገረፉ (ቶርች የተደረጉ) የተከላሹ ፣ ግብረ ሰዶም የተፈጸመባቸው ፣ በግዳጅ የወሲብ ጥቃት የደረሰባቸው ከህግ ውጭ ንብረታቸው የተነጠቀ፣ የተፈናቀሉ ወዘተ ኢትዮጵያውያን መጠነ ሰፊ ናቸው። ታዲያ የስርአቱ ግፍ ሰለባወች እንዴት ነው ከእርሳቸው ፍትህን የሚያገኙት? በተካሄደው የሙብት ረገጣስ እርሳቸው ተጠያቂ ሊሆኑ የማይችሉበት ሁኔታ ምንድን ነው?

አልፎ አልፎ እርሳቸው ለስም ብቻ ጠቅላይ ሚኒስቴር ተብለው የተቀመጡና ሁኔታውን ሁሉ ያሸከረከር የነበረው ህወሀት ነበር የሚለው አባባል በሰፊው ይስማል። ይህ እውነት ሊሆን ይችላል። ሆኖም ግን ይህ ጉዳይ በእርሳቸው በአቶ ሀይለማርያም አንደበት በእርቀሰላሙ ኮሚሽን ፊት መነገር የሚገባውና ለህዝብ በግልጽ መቅረብ የሚገባው አይደለምን? ሂደቱ ከመጀመሩ በፊት ባንድ ድርጅት ውስጥ አንዱን ወንጀለኛ ሌላውን ነጻ ማድረግስ ፍትህን ተግባራዊ ከማድረግ ጋር እንዴት ይጣጣማል?

ሁለቱ የቀድሞው ፕሬዚደንቶችም ጉዳይ በዚሁ ማእቀፍ ውስጥ የሚታይ ጉዳይ ነው። እዚህ ላይ ማናቸውንም ወንጀለኛ ናቸው ለማለት አይደለም። ሆኖም ግን በነሱ የስልጣን ዘመን የተካሄዱ የሙብት ጥሰቶች በሚመረመሩበት በዚህ ሂደት ውስጥ እነርሱ መልሰው የእርቀሰላሙ ኮሚሽኖች ሆነው መቅረባቸው ግራ የሚያጋባ ነው።

እርቀ ሰላሙ ከሰብአዊ ሙብት ጥሰት በተጨማሪ ሊመለከታቸው የሚገባው የተሌኤዬ ጉዳዮች ሊኖሩ እንደሚችሉና ለዚህም እነዚህ የቀድሞ ባለስልጣኖች ሊጫወቱት የሚችሉት ሚና እንደሚኖር አምናለሁ። ያ ግን በእርቀሰላሙ ኮሚሽን ውስጥ መግባትን የግድ አይልም።

ሌላው ደግሞ የእርቀሰላሙ ስራ በሽወች የሚቆጠሩ ወገኖቻችንን የቀጠፈው የደርግን አገዛዝን ዘመን ያደረሰውን ግፍ መመርመርን ያካትታል እስከተባለ ድረስ በዚያ ጊዜ በከፍተኛ የመንግስት ባለስልጣን ያገለግሉ ግለሰቦችን በኮሚሽኑ አበልነት መሰየም ከላይ የጠቀስኩትን አይነት ትል

ቅ ጥያቄን እንደሚያሰነሳ ግልጽ ነው።

ምንም እንኳ ጉዟችን ወደእርቅና ይቅር መባባል እንደሆነ ግልጽ ቢሆንም፣ በዚያ ወቅት በከፍተኛ የመንግስት ሀላፊነት ተመድበው ያገለግሉ የነበሩ ግለሰቦች በኮሚሽኑ ውስጥ መካተታቸው የሙብት ጥሰት ሰላባ ለሆኑ ሁሉ የሚያስተላልፈው መልእክት አወንታዊ አይሆንም ። እነዚያ ሰለባወች ከዚህ ኮሚቴ ይህ ነው የሚባል ፍትህን እናገኛለን ብለው በድፍረት በኮሚሽኑ ፊት ቀርበው ያለ አንዳች ፍራቻ የደረሰባቸውን በደል ሊገልጹ መቻላቸውም እጅግ አጠራጣሪ ነው።

እነዚህ የቀድሞ ባለስልጣኖች ሀገራችንን ሊያገለግሉ የሚችሉባቸው እጅግ ብዙ ዘርፎች መኖራቸው ምንም አያጠራጥርም። የእርቀሰላም ኮሚቴ ግን ከነዚህ ውስጥ የሚመደብ አይሆንም።

ሶስተኛው ደግሞ የኮሚሽኑ አባል የተደረጉትን የፖለቲካ ድርጅቶች ከፍተኛ መሪወችን ይመለከታል።

ለኮሚሽን አባልነት የተመረጡት የፖለቲካ መሪወች እጅግ የማከብራቸውና አንዳንዶቹም በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ አብሬያቸው ሰፊ ስራን የሰራው ቢሆንም ባሁኑ ሳኦት የፖለቲካ ድርጅት ከፍተኛ መሪወች በዚህ ኮሚሽን ውስጥ እንዲገቡ መደረጉ ግን በእርቀሰላሙ ሂደት ከጥቅሙ ጉዳቱ የሚያመዝን ነው።

እነዚህ ግለሰቦች የሙብት ረገጣው ቀጥተኛ ሰለባወች እንደሆኑ እየታወቅ እንዴት ነው መልሰው አስታራቂ የሚሆኑት።

በሀገራችን ለማምጣት የምንሻው ፍትህንና ይቅርታን በዚህም ላይ ተመርኩዞ በጋራ መጓዝን ከሆነ እነዚህ ከፍተኛ የፖለቲካ መሪወች እንዴት ነው ለሁሉም እኩል ፍትህን ያጎናጽፋሉ ተብሎ በተቃዋሚወቻቸው ሊታመኑ የሚችሉት?

ይህ ሂደት ሂሳብ ማወራረድ ሳይሆን ተበደልኩ የሚሉትን ሁሉ የሚያደምጥ ይቅር መባባልን መሰረት ያደረገ ከሆነ እነዚህ የፖለቲካ መሪዎች ሊጠየቁባቸው የሚችሉ ጉዳዮች ሊኖሩ እንደሚችሉ እንዴት ይዘነጋል? ይህን ከሆነ እነርሱ በሚመሯቸው ድርጅቶች ጉዳት ደርሶብናል የሚሉ የህብረተሰብ ክፍሎች በዚህ ኮሚሽን ላይ እንዴት ነው እምነት ሊኖራቸው የሚችለው?

እነዚህ የተለያዩ ድክመቶች የኮሚሽኑን ታላማነት በተለያየ አቅጣጫ ጥያቄ ውስጥ ያስገቡታል። ሲያዩት ያላማረ ሲበሉት ያቅራል ነው እና ባስቸኳይ ሊታረሙም ይገባል።

ጉድለቶችን ለማረም ምን ይደረግ

በኔ እይታ የእርቀሰላሙ ሂደት መጀመር ለሀገራችን ያለው ጠቀሜታ እጅግ ከፍተኛ እንደመሆኑ መጠን ጅምሩ የሚታዩበትን ድክመቶች አስወግዶ ወደሚፈለገው ብሄራዊ እርቅና ሰላም ለመምጣት መደረግ አለባቸው የምላቸውን እንደሚከተለው አቀርባለሁ።

- የኮሚሽኑ አባላት ራሳቸውን በጽሞና መመዘንና ለዚህ ተግባር ትክክለኛው ሰው ነኝን በማለት ከራሳቸው ጋር በጥልቅ መወያየት ለኮሚሽኑ ውስጥ በመቆየታቸው ከብሄራዊ እርቅ ማሰፍን አንጻር የሚያበረክቱትን ጥቅምና ጉዳት ባግባቡ አመዛዝነውም ሀላፊነት የተሞላው የግል ውሳኔ ላይ ሊደርሱ ይገባል።
- የእርቀሰላም ጉዳይ የስልጣን ማግበስበስ ወይም የፖለቲካ ታዋቂነትን ለማግኘት የሚደረግ አስትራተጂ መሆን የለበትም። ለሀገራችን እጅግ ጠቃሚና ወሰኝ ተግባር መሆኑን በመገንዘብ ከግልና ከድርጅት ጥቅም በላይ የሀገርን ጥቅም ለማስጠበቅ መወሰን ከእያንዳንዱ የኮሚሽኑ አባል የሚጠበቅ ተግባር ነው። የኔ በኮሚሽኑ ውስጥ መቀጠል በኮሚሽኑ ታላማነትና፣ ገለልተኛነት፣ እንዲሁም በተገኘዎች ላይ የሚኖረው ተጽእኖ ምንድን ነው ብሎ ራስን መጠየቅ ጊዜው የሚጠይቀው ተግባር ነው።
- ጋዜጠኞች የሲቪክ ማህበረሰቡ አባላትና ሌሎችም ባለድርሻወች ሁኔታውን በጥልቀት መመርመር አስፈላጊ ሲሆንም በመተቸት ማሻሻያ ሀሳቦችን በማቅረብና ተመራጮችንም ተጠያቂ በማድረግ ሁኔታው ባግባቡ ሊጠናከርና ጠርቶ ሊጓዝ የሚችልበትን ሁኔታ ሊያግዙ ይገባል።
- የለውጥ ሀይሉ (መንግስት) በሚያካሂደው መልካም ተግባር መሞገስ ሲገባው ማሞገስና ማበረታታት ስህተት ሲታይ ደግሞ አግባብ ያለው ወቀሳና የማስተካከያ ሀሳብ ማቅረብ ተገቢም የዜግነትና ሙያዊ ሀላፊነትም ነው።
- የፖለቲካ ድረጅቶች በእንደዚህ አይነት ቁልፍ ጥያቄ ላይ ዝምታን መምረጣቸው ሀላፊነትን አለመወጣት ብቻ ሳይሆን እጅግ አሳዛኝ ተግባርም ነው። የዚህ አይነት ዝምታ ለሀገራችን ዴሞክራሲ ግንባታ ጉዳት እንጂ ጠቀሜታ የለውም። ይህ የፍራቻ ባህል፣ በአድርባይነትና በአክራሪ ተቃዋሚነት ጫፍ የተንጠለጠለ አሰራር ሊቀየር ይገባዋል።
- መንግስት ሳይዘገይ አስፈላጊውን ማስተካከያዎችን (የማሻሻሻ አዋጅን ጨምሮ)፣ በማድረግ የኮሚሽኑን ታላማነት ከፍ እንዲል ጥረት ማድረግ ይጠበቅበታል። በኮሚሽኑ ስራ ውስጥ ጣልቃ አልገባም በሚል ሰብ በተበላሸ ሂደት እንዲቀጥል ማድረግ እጅግ አሳዛኝ ሲሆን አሁንም ሀገራችን ሌላ የግጭት አዙሪትን የምትሰብርበትን እድል እንዲያመልጣት ሊያደርግ ይችላልና የእርምት እርምጃ ባስቸኳይ መውሰድ ተገቢ ነው።
- በኔ አመለካከት የፖለቲካ ድርጅት መሪዎች ከኮሚሽን አባልነት ወጥተው ኮሚሽኑ በሚፈልግበት ጊዜ የአማካሪነት ሚና የሚጫወት አካል ሆነው ቢቀጥሉ የተሻለ ውጤትን ሊያሰጉ ይችላሉ።
- የመንግስት ባለስልጣኖች በተለይም በቅርብ ጊዜ በከፍተኛ ሀላፊነት ላይ የነበሩ ከኮሚሽኑ መወገድ አለባቸው። የነርሱ መቀጠል ኮሚሽኑን ተልእኮ ገና ከመጀመሪያው የከሸፈ ያደርገዋል።
- በኮሚሽኑ ውስጥ የሚሳተፉ ሁሉ ተልእኮው የሚጠይቀው የጤና ብቃት እንዳላቸው ማረጋገጥ ተገቢ ይሆናል።
- ባጠቃላይ የ እርቀሰላምን (ብሄራዊ መግባባት) አይነት ክብደት ያላቸው ሀገራዊ ጉዳዮች እንደውጤታቸው ሁሉ አካሄዳቸውም እጅግ ታላቅ ጠቀሜታ ስላላቸው ገና ከጅምሩ በከፍተኛ ጥንቃቄ ሊያዙ ይገባል።

It is in our hand to create a better world for all who live in it.Mandela